

1 Johannes 4:7-11: De liefde van God

1 Johannes 4 (NBV):

7 Geliefde broeders en zusters, laten wij elkaar liefhebben, want de liefde komt uit God voort. Ieder die liefheeft is uit God geboren en kent God.

8 Wie niet liefheeft kent God niet, want God is liefde.

9 En hierin is Gods liefde ons geopenbaard: God heeft zijn enige Zoon in de wereld gezonden, opdat we door hem zouden leven.

10 Het wezenlijke van de liefde is niet dat wij God hebben liefgehad, maar dat hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon heeft gezonden om verzoening te brengen voor onze zonden.

11 Geliefde broeders en zusters, als God ons zo heeft liefgehad, moeten ook wij elkaar liefhebben.

1 Gods liefde roept verzet op

De Bijbel is een dik boek waarin een grote verscheidenheid aan onderwerpen aan de orde komt, maar de kern kan heel kort worden samengevat: de liefde van God. Juist die kern roept verzet op: 'God is liefde? Maar dat klopt toch niet met de werkelijkheid?! Moet je eens zien hoe veel rampen er telkens plaatsvinden, met altijd weer talloze slachtoffers. Ook gebeuren er constant ongelukken, met doden en gewonden als gevolg. Daarnaast worden vele mensen door een ernstige ziekte getroffen, met alle verdriet die daarmee samengaat. En dan hebben we het nog niet eens over de vreselijke dingen die mensen elkaar aandoen: oorlogen, waardoor mensen gedood of verminkt worden; martelingen, waardoor mensen afschuwelijke dingen worden aangedaan; onderdrukking, waardoor mensen beroofd worden van een bloeiend leven. Zolang je op dit alles let, is het toch onmogelijk God liefde toe te kennen? Als Hij echt liefde is, waarom maakt Hij dan geen einde aan al die ellende?!

Wil Hij dat niet? Dan heeft Hij blijkbaar geen hart voor mensen. Maar dan wil ik niks met Hem te maken hebben en leef ik liever zonder God.

Of kan Hij er geen einde aan maken? Dan beschikt Hij dus niet over alle macht, maar in dat geval heb je niks aan Hem en is het zinloos een band met Hem te hebben.'

Hoe moeten we op deze kritische vragen reageren? Laat ik proberen hier iets over te zeggen.

Allereerst is het belangrijk dat we ons realiseren: God heeft ons, mensen, niet als robots geschapen, als wezens die automatisch altijd het goede doen. Toen Hij ons schiep, wilde God kennelijk mensen hebben die zelf keuzes konden maken. Maar dat betekent meteen ook dat we de vrijheid hebben gekregen slechte keuzes te maken. Dus als we geraakt worden door alle ellende in de wereld, moeten we God geen verwijten maken maar kritisch kijken naar onszelf met ons falen, zoals ook in Klaagliederen 3:39 staat: 'Wat klaagt een mens zolang hij nog leeft? Laat hij klagen over zijn zonden!'

Daar komt bij dat we in deze wereld ook met de duivel te doen hebben. En van hem geldt dat hij graag destructief bezig is. Hij doet niks liever dan het mooie van Gods schepping kapot maken. Ook ziet hij graag dat mensen afscheid nemen van God. Niet voor niets waarschuwt Petrus: 'Wees waakzaam, wees op uw hoede, want uw vijand, de duivel, zwerft rond als een brullende leeuw, op zoek naar een prooi' (1 Petrus 5:8).

Hiermee hebben we overigens nog lang geen bevredigend zicht erop waarom alle ellende gebeurt zoals die gebeurt. De Bijbel geeft nu eenmaal geen antwoord op al onze vragen. Mozes heeft daar een mooie uitspraak over gedaan: 'Wat verborgen is, behoort de HEER, onze God, toe' (Deuteronomium 29:28a). En geen wonder, we zijn slechts mens. We moeten het dus aanvaarden dat we nooit een compleet inzicht krijgen in het waarom van de feiten. Dan is het volslagen misplaatst kritisch commentaar te leveren op Gods bestuur of Hem daarover verwijten te maken. God is God. Wat Hij allemaal doet in onze wereld gaat ons menselijk begrip te boven. Hij heeft ons geen opening van zaken gegeven.

Maar Mozes heeft meer gezegd: 'Wat openbaar is, komt ons toe' (Deuteronomium 29:28b). En wat heeft God ons bekendgemaakt? Dat we erop kunnen vertrouwen dat Hij uit is op onze redding en graag onze Vader wil zijn. We mogen dan lang geen inzicht in alles hebben, zoveel kan duidelijk zijn: Gods liefde gaat uit naar deze wereld. En hoe krijgen we zicht op die goddelijke liefde? De apostel Johannes geeft daar een duidelijk antwoord op: we moeten onze blik richten op Christus, want die is Gods vleesgeworden liefde.

2 Gods liefde brengt tot verwondering

Als we aan de hand van de Bijbel doordenken over Gods liefde, kan het niet anders of die roept onze verwondering op.

Allereerst is het verwonderlijk dat Gods liefde naar de wereld uitgaat. Natuurlijk kun je ook zeggen dat die liefde vanzelfsprekend is, want blijkens Genesis 1-2 heeft God de wereld eigenhandig gemaakt. Bovendien houdt Hij de wereld tot op de dag van vandaag in stand. Dat alles blijft onverkort gelden ondanks de macht van de zonde die gaande is. Vandaar dat in verschillende Psalmen enthousiast de lof op de wereld wordt gezongen. Daarin ontmoeten we immers de glorie en macht van God. De wereld is dus belangrijk voor God en waard door Hem bemind te worden.

Toch is het ook weer verbazingwekkend dat Gods liefde naar de wereld uitgaat, want wij hebben door onze ontrouw aan God afbreuk gedaan aan de pracht van Gods schepping. Door ons toedoen is er in deze wereld veel ontluistering en ellende. Hierom zou het Gods goed recht zijn als Hij deze aangetaste wereld zou wegvagen. Hij heeft immers een afkeer van de zonde met haar destructieve gevolgen.

Toch is de wereld nog altijd zijn wereld en heeft Hij hart voor haar. Vandaar dat Hij haar niet aan haar lot overlaat. Voor ons gevoel lijkt dat soms wel zo, zeker op momenten dat we door ellende overheerst worden. Dan zou je kunnen denken dat God zijn handen van ons af getrokken heeft. Maar volgens de Bijbel is de realiteit dat God betrokken is bij de wereld en de mensen. Sterker nog: God keert zich tegen alle rottigheid en wil die ongedaan maken. Daaruit blijkt al dat zijn liefde naar de wereld uitgaat.

Staan we daar verder bij stil, dan is het ook verbazingwekkend hóe Gods liefde voor de wereld tastbaar wordt: Hij heeft zijn eigen Zoon mens laten worden en in de wereld laten wonen. Onbegrijpelijk, allereerst als je denkt aan God. Hij is met niets en niemand te vergelijken. Toch heeft Hij ter wille van ons zijn Zoon naar de wereld gestuurd en zelfs de verschrikkingen van de hel laten ondergaan. Zoveel had Hij voor de wereld over.

Christus' menswording is ook onbegrijpelijk als we naar Christus zelf kijken. Voordat Hij mens werd, beschikte Hij in de hemel over onvoorstelbare goddelijke glorie. Hij werd omgeven door een oogverblindend licht en omringd door miljoenen engelen. Van dat alles heeft Hij afstand gedaan om in onze plaats gehoorzaam te zijn en om te boeten voor ons falen. Hij is daarvoor zelfs de dood ingegaan.

Wonderbaarlijk, want Hij is Gods enige eigen Zoon. Daarmee wordt duidelijk dat God niet maar iets van zichzelf voor ons overhad. Nee, Hij heeft zichzelf voor ons willen geven. Dat is niet te bevatten. En dan te bedenken dat Christus volgens Johannes 1:18 in de hemel rustte aan het hart van de Vader. Hij ging dus heel vertrouwelijk met de Vader om. En juist Hij is een gewoon mens geworden als wij zijn. Dichter kon God niet bij ons komen.

Zo worden we gestimuleerd blij te zijn met God. Maar hoe kunnen we deze vreugde om God vasthouden? Door ons niet blind te staren op wat we kunnen waarnemen, want dan zien we rampen, ongelukken, het verschrikkelijke wat mensen elkaar aandoen. Ga je daar op af, dan raak je verbijsterd. Als we blij willen blijven met God, moeten we focussen op Christus. Hij is het tastbare bewijs dát Gods liefde naar ons uitgaat en ook hoe vergaand. Christus is zo het centrum van ons geloof.

3 Gods liefde stempelt onze beleving

Als Gods liefde door Christus voor ons leeft, heeft dat niet alleen effect op ons denken maar evengoed op onze beleving, dus hoe wij in de wereld staan.

Laten we allereerst stilstaan bij wat Johannes zelf schrijft: 'De liefde laat geen ruimte voor angst; volmaakte liefde sluit angst uit, want angst veronderstelt straf' (1 Johannes 4:18). Leeft Gods liefde voor ons, dan kan dat een einde maken aan onze onzekerheid en onze angst. Veel mensen hebben daar last van, omdat ze er diep van overtuigd zijn dat ze alleen maar slecht zijn en niks waard. Soms wordt hun dat telkens voorgehouden door een kritische stem in hun hoofd: 'Jij bent waardeloos.'

Daartegenover geldt dat we ons als christen gedragen mogen weten door de goddelijke liefde. We kunnen met een opgeheven hoofd rondlopen. Daarvoor hoeven we niks ingewikkelds te doen. We hoeven ons alleen maar toe te vertrouwen aan Christus, bijvoorbeeld met de woorden: 'Kyrie eleis' ('Heer, ontferm U over mij!'). Daarmee erkennen we: 'Ik heb U nodig.' En dan kunnen we er zeker van zijn dat God fundamenteel anders naar ons kijkt. Richt God zijn blik rechtstreeks op ons, dan ziet Hij ons besmeurd door al ons tekortschieten; daarbij past de donkere kant van God. Maar zoeken we ons houvast bij Christus, dan kijkt God via Christus naar ons. In dat geval ziet Hij ons helemaal schoongewassen, beschouwt Hij ons als zijn geliefde kinderen. Bemind door Hem mogen we ons geborgen weten. Wie dat bij zich laat binnenkomen, kan de kritische stem in z'n hoofd het zwijgen opleggen, want hij beseft dat die stem alleen maar leugens spreekt. Dank zij Christus kunnen we ons optrekken aan de waarheid dat God tegen ons zegt: 'Ik hou van je.'

Uit de rest van de Bijbel weten we verder dat we dank zij Gods liefde ons niet meer verloren hoeven te voelen, doordat we eenzaam zijn of bedreigingen op ons afkomen. Helaas blijft onveranderd dat we in ons leven veel te wensen over hebben, want onze persoonlijke omstandigheden zijn vaak niet optimaal. Ook kunnen we van de wijs raken door wat er elders in de wereld gebeurt. Maar dank zij Gods liefde kan het als een keihard feit voor ons vaststaan: we vallen constant onder de hoede van God met zijn zorg. Dat zullen we lang niet altijd zo voelen, want onze moeiten kunnen zich dominant laten gelden. Dat we ondanks onze moeiten onder Gods hoede vallen, kunnen we alleen dank zij ons geloof beamen. Maar ook dan is het wel waar. En vroeg of laat gaan we het ervaren dat God ons door zijn liefde draagt, zodat we erdoor gesteund worden dat Hij tegen ons zegt: 'Ik erken jou als mijn kind. Je hoort er helemaal bij.'

Gods liefde doorbreekt bovendien onze egocentrie, dus dat we onszelf het naast zijn. Helaas is egocentrie onze automatische reflex. De ander is immers anders qua kleur, spraak of cultuur en dat schept afstand en bewerkt zelfs scheiding. Maar nu via Christus Gods liefde naar ons uitgaat, kunnen we niet eenkennig zijn en alles alleen maar om onszelf laten draaien.

Beslissend is dat de ander medeschepsel is. Kijken we naar de ander, dan ontmoeten we de Schepper met zijn creativiteit in het maken van allerlei soorten mensen. Mogelijk is ook dat de ander medechristen is of kandidaat-christen; kijk je in dat geval naar de ander, dan zie je Christus met zijn ontferming.

Zo worden we gestimuleerd ons gedragen te weten door God met zijn liefde. Dat kan niet beperkt blijven tot een theorie in je hoofd. Het moet effect hebben op je omgaan met jezelf en je omgeving. Je voelt je niet meer hulpeloos of vertwijfeld maar veilig. En de ander roept geen afkeer meer bij je op, want je erkent dat die samen met jou op dezelfde bodem staat van Gods aandacht en zorg.

4 Gods liefde beïnvloedt ons gedrag

Johannes zegt het zo: 'Geliefde broeders en zusters, als God ons zo heeft liefgehad, moeten ook wij elkaar liefhebben.' We kunnen deze aansporing nog breder trekken. Dan wordt ons voorgehouden dat we hart moeten hebben voor iederéén die op onze weg wordt geplaatst. Petrus zegt dat ook met zoveel woorden: 'Span al uw krachten in om...uw vroomheid (te verrijken) met liefde voor uw broeders en zusters, en uw liefde voor uw broeders en zusters met liefde voor allen' (2 Petrus 1:5,7). Weliswaar denkt Paulus allereerst aan 'onze geloofsgenoten', maar evengoed hij spoort aan 'voor iedereen het goede te doen' (Galaten 6:10).

Waar moet je dan concreet aan denken? Dit wordt door de apostel Johannes niet breed uitgewerkt. Maar we kunnen hierbij in elk geval aan drie activiteiten denken: onze voorbede, ons geven van geld en onze persoonlijke inzet.

Allereerst onze voorbede, dus dat we anderen opdragen aan God. Voor God is het niet nodig dat we zijn aandacht vragen voor medemensen, maar voor ons is het belangrijk dat we op deze manier expliciet onze betrokkenheid onder woorden brengen. Voor hen die ons na staan bidden we haast automatisch. Begrijpelijk, want God heeft hen een plek naast ons gegeven en dan is het passend hen ook aan God op te dragen. Maar we moeten onze voorbede niet alleen tot onze directe omgeving beperken. We moeten evengoed bidden voor de gemeente waar we bij horen: onze mede-kerkleden en de ambtsdragers hebben ons gebed nodig. Maar vergeten we de wereld om ons heen niet, gelovigen en ongelovigen: er is zoveel gaande wat je bezighoudt en wat je met God kunt delen.

Gods liefde moet ook invloed hebben op ons giftenpatroon. Het is prima dat we geld voor onszelf uitgeven. We hebben alle ruimte om te kopen wat we nodig hebben en ook om extra zaken aan te schaffen die ons plezier verschaffen. Daar kunnen we bijbels gezien ontspannen mee omgaan. Daarnaast is het belangrijk geld aan de kerk te geven, zodat de plaatselijke gemeente kan doen wat nodig is. Wezenlijk is verder dat we verder kijken dan onze eigen leefwereld: mensen die berooid zijn, slachtoffers van een ramp, vluchtelingen. Soms proberen we het beroep dat op ons gedaan wordt, op een afstand te houden met redenaties: 'Er blijft zo veel aan de strijkstok hangen', of: 'Het helpt toch niet want het is maar een druppel op een gloeiende plaat.' Inderdaad kan een verantwoorde besteding van binnengekomen giften lastig zijn, maar de genoemde redenaties zijn uiteindelijk smoesjes om je geld voor jezelf te houden. Op de begroting van christenen horen standaard goede doelen te staan als De Verre Naaste, Red een kind, Mercy Ships, ZOA, Tear Fund, Gave e.d. Op talloze plaatsen worden we in de Bijbel aangespoord vrijgevig te zijn, bijvoorbeeld: 'Wie zich over een arme ontfermt, eert zijn Schepper' (Spreuken 14:31).

Tenslotte hoort Gods liefde ons aan te zetten tot persoonlijke inzet. Johannes noemt expliciet dat je oog moet hebben voor mensen die gebrek lijden (1 Johannes 3:17). Daarbij hoef je niet alleen te denken aan wie geld nodig hebben. Mensen kunnen ook andersoortige hulp of aandacht behoeven.

Persoonlijke inzet is allereerst in de kerk van belang. Daar hebben we soms geen zin in, met als argument dat we genoeg hebben aan onszelf. In bepaalde gevallen is dat terecht, want er zijn mensen die hun uiterste best moeten doen om overeind te blijven. Maar het komt evengoed voor dat mensen gewoon egocentrisch zijn en dat kun je als christen niet maken: we moeten openstaan voor elkaar en dus bereid zijn wat voor de ander te betekenen. Overigens is het ook een goede zaak als mensen buiten de kerk als vrijwilliger willen functioneren. Dat is geen hobby maar hoort bij ons christen zijn.

Volgens Johannes moeten we desnoods ons leven voor de ander over hebben (1 Johannes 3:16). Dat is in Nederland vermoedelijk niet aan de orde, maar daarmee wordt wel duidelijk dat we in onze persoonlijke inzet ver moeten gaan. Hulp kan veel van ons vragen.

De vraag is: waarom zouden we aan voorbede doen, geld weggeven, ons persoonlijk inzetten? Wat is onze motivatie? Allereerst is dat Gods liefde voor ons, zoals we daar al over gesproken hebben. Daarnaast valt te noemen dat we rijk zijn.

Allereerst zijn we materieel rijk. Soms zullen mensen op de armoedegrens zitten, maar doorgaans kunnen we ons veel veroorloven. Als christen kun je die materiële rijkdom niet voor jezelf houden. Je wil de ander daarvan laten meeprofiteren - niet omdat het moet maar omdat je dat als een voorrecht ziet.

We zijn ook geestelijk rijk: we zijn geliefd door God en hebben openstaande beloften van Hem. Als dat voor je leeft, wil je de ander graag laten merken hoe blij je met Gods cadeaus bent.

Deze dubbele rijkdom stimuleert ons anders aan te kijken tegen de vluchtelingstromen. De discussies daarover zijn wat verstomd maar het onderwerp speelt nog steeds. Daarom is goed te zeggen dat we ons gezien onze dubbele rijkdom niet door angst moeten laten leiden: 'Hoe kunnen we fort Europa tegen die stroom vluchtelingen verdedigen?' Ook moeten we ons niet door egoïsme laten beheersen: 'We moeten onze welvaart voor onszelf veiligstellen!' Als christenen die zich rijk weten, laten we ons leiden door mededogen: 'Hoe kunnen we het beste omgaan met deze berooide en wanhopige mensen? En dat mag best wat kosten; beter gezegd: we laten hen graag delen in onze dubbele rijkdom.'

Zo worden we gestimuleerd om ons in ons gedrag te laten leiden door God met zijn liefde.

Samengevat: de liefde van God is het geheim van ons christen zijn. Daardoor zijn we allereerst blij met God, want we zijn vol verwondering dat zijn liefde zo vergaand naar ons uitgaat. Ook weten we ons gedragen door God, wat heilzaam inwerkt op onze beleving van onszelf en van de ander. Ten slotte laten we ons leiden door God, zodat ons gedrag wordt bepaald door de goddelijke liefde. Maar bij dit alles hebben we Gods Geest nodig. Hem bidden we dan ook om ons in allerlei opzicht te laten groeien.